(२०२३) २ एस. सी. आर. ९६५

रावसाहिब @रावसाहिबगौडा ईत्यादी.

वि.

कर्नाटक राज्य

(२०१० चे फौजदारी अपील क्रमांक ११०९-१११०)

मार्च १६,२०२३

[बी. आर. गवई, विक्रम नाथ आणि संजय करोल.]

दंड संहिता, १८६० -कलम ३०२ -पीडितेची हत्या झाली-बहुतेक फिर्यादी साक्षीदार अभियोग पक्षाला प्रतिकूल होऊनही, मूळ न्यायालय आणि उच्च न्यायालयाने, अभियोग शक्षीदार क्रमांक -१ च्या निर्विवाद साक्षीद्वारे फिर्यादीचा खटला वाजवी संशयाच्या पलीकडे स्थापित झाल्याचे आढळले आणि आरोपी व्यक्तींना दोषी ठरवले-अपीलवर विचार करण्याचा एकमेव मुद्दा हा होता की, गुन्ह्याचा एकमेव प्रत्यक्षदर्शी असलेल्या एकट्या साक्षीदाराच्या साक्षीच्या आधारे आठ जणांना दोषी ठरवले जाऊ शकते की नाही. आयोजितःआरोपीची घटनास्थळी उपस्थिती कोणासही वादातीत नाही – साक्षीदाराची विस्तृतपणे उलटतपासणी होऊनही, आरोपीने

मृत व्यक्तीला पकडून त्याच्या व्यक्तीला गंभीर दुखापत केल्याच्या परिणामात त्याच्या साक्षीत सुसंगत आहे – तरीही, साक्षीदार खाली पडल्यानंतर कोणत्या आरोपीने मृतावर प्राणघातक हल्ला केला हे स्पष्ट झालेले नाही, परंतु नंतर त्या प्रत्येकाने बजावलेल्या भूमिकेबाबत तो स्पष्ट आहे - एकमेव प्रत्यक्षदर्शी PW-1 याची साक्ष विश्वासार्ह, विश्वासार्ह आहे. , सत्य आणि विश्वासार्ह आणि फिर्यादीने सर्व आरोपींच्या विरोधात वाजवी संशयापलीकडे आपला खटला प्रस्थापित केला - ट्रायल कोर्ट आणि उच्च न्यायालयाचे निष्कर्ष कायम ठेवले.

याचिका फेटाळत न्यायालयाने निर्णय दिला की- 1. घटनास्थळावर आरोपींच्या उपस्थितीवर त्यांच्यापैकी कोणीही आक्षेप घेत नाही.हे न्यायालय असे म्हणू शकते की केवळ साक्षीदारांच्या उलटतपासणीच्या ओळीवरूनच नव्हे तर आरोपीच्या मुद्द्यावर फिर्यादीला पाठिंबा नसतानाही, साक्षीदारांच्या साक्षींद्वारे रेकॉर्डवर आल्याचेही यापुढे लक्षात येईल. मृतावर प्राणघातक हल्ला करून, या संदर्भात समर्थन केले आहे.अभियोगपक्ष शक्षिदार क्रमांक - १ च्या साक्षीच्या उलटतपासणीच्या भागाचे अवलोकन केल्याने घटनास्थळी झुडपात लपलेले सर्व आरोपी निर्विवादपणे उघड होतात.या साक्षीदाराची सखोल उलटतपासणी झाली असूनही, आरोपीने मृत व्यक्तीला पकडले

याच्या साक्षीत त्याच्या साक्षीत सुसंगत आहे आणि सर्वोच्च न्यायालय अहवाल [२०२३] २ एस. सी. आर. त्याने त्याच्या व्यक्तीला गंभीर दुखापत केली.त्याला पळून जाण्यापासून रोखण्यासाठी आरोपींनी मिरची पूडचा शस्त्र म्हणून वापर केला आणि त्याला जमिनीवर ढकलले.मात्र, मृत व्यक्ती खाली पडल्यानंतर आरोपींपैकी कोणत्या व्यक्तीने त्याच्यावर हल्ला केला हे साक्षीदाराला स्पष्ट नाही, परंतु नंतर त्यांच्यापैकी प्रत्येकाने बजावलेल्या भूमिकेबद्दल तो स्पष्ट आहे.अभिया पक्ष्याचा एकमेवा साक्षीदार , अभियोग साक्षीदार क्रमांक- १ हा विश्वासार्ह, सत्य आणि विश्वासार्ह असल्याच्या साक्षीच्या संदर्भात प्रश्नांची उत्तरे होकारार्थी आहेत.[परिच्छेद १२ आणि १४] [९७३-बी-जी]

2. केवळ आरोपी क्रमांक- १ आणि ४ व्यतिरिक्त कोणाकडूनही वसुली झाली नाही याचा अर्थ असा नाही की इतर गुन्हेगारीच्या ठिकाणी उपस्थित नव्हते; केवळ अनेक साक्षीदार वैमनस्यपूर्ण झाले होते म्हणून, अभिया साक्षिदा क्रमांक -१ चा पुरावा नाकारण्यासाठी स्वतःहून आधार देत नाही; आणि अभिया साक्षीदार क्रमांक -१ हा मृत व्यक्तीचा भाऊ असल्याने आणि म्हणूनच, स्वारस्यपूर्ण तसेच संधीसाधू असल्याने,असमर्थनीय आहेत. या पार्श्वभूमीवर या न्यायालयाला अपीलकर्त्यांची बाजू मांडणाऱ्या ज्येष्ठ

वकिलांच्या निवेदनात अनुकूलता आढळत नाही की केवळ एका पुराव्याच्या आधारे आठ व्यक्तींची शिक्षा न्याय्य नाही, विशेषतः जेव्हा प्रत्येक आरोपीला दिलेल्या भूमिकेच्या संदर्भात त्याच्या साक्षीत अस्पष्टता नसते.[परिच्छेद २१] [९७८-एफ-एच]

3.तक्रारीचा मसुदा तयार करण्यात अभिया साक्षिदा क्रमांक - २४ ची भूमिका नकारात्मक म्हणून घेतली जाऊ शकत नाही कारण ते केवळ वकील होते आणि म्हणून त्यांनी तपशीलाकडे लक्ष दिले.अभिया साक्षिदा क्रमांक -१ ने आपल्या तक्रारीत म्हटले आहे की त्याला लिहिता-वाचता येत नाही.ज्या व्यक्तीला तक्रार लिहिण्यासाठी अभियोग साक्षीदार क्रमक -२४ ला बोलावण्याची भूमिका दिली जाऊ शकते किंवा अभियोग साक्षीदार क्रमक -१ च्या सूचनेनुसार किंवा पोलिसांनी तयार केलेल्या नोद्वच्या आधारे मसुदा तयार करण्यात विसंगती लक्षात घेऊन ती तितकी कठोर नाही. सत्र न्यायाधीशांचा दृष्टिकोन पूर्णपणे चुकीचा किंवा बेकायदेशीर असल्याच्या संदर्भात विशेष रजा याचिकांद्वारे या अपीलांमध्ये आग्रह केलेल्या कारणास्तव विश्वासार्हता देण्यासाठी या सर्व क्रियाकलाप ज्या मर्यादित कालावधीत घडले. फिर्यादी खटल्याची उत्पत्ती हादरली किंवा संशयास्पद ठरली असे म्हणता येणार नाही.पोलिस कर्मचाऱ्यांच्या मदतीने याचिकाकर्त्याने नव्हे तर

वकिलाने अभिया साक्षिदा क्रमांक -२४ तक्रारीचा मसुदा तयार केल्याचा आरोप आहे. यामुळे फिर्यादी प्रकरणावर शंका निर्माण होते का?या न्यायालयाच्या विचारात घेतलेल्या दृष्टिकोनात, काहीही नाही.कारण या न्यायालयाच्या लक्षात आले आहे की बचाव पक्षाने घटनास्थळी आपली उपस्थिती मान्य केली आहे आणि स्वतंत्र साक्षीदारांनी प्रत्येक आरोपीला विशिष्ट भूमिका दिली आहे.[परिच्छेद २२] [९७९-ए-डी]

4. ऐतिहासिक मसालाटीमधील निर्णय, ज्यामध्ये चार विद्वान न्यायाधीशांनी असे म्हटले आहे की फिर्यादीला विशिष्ट व्यक्तींसमोर विशिष्ट कृत्ये सिद्ध करण्याची आवश्यकता नाही.[परिच्छेद २४] [९८०-ए-बी]

मरुदनाल ऑगस्टी विरुद्ध केरळ राज्य (१९८०) ४ एस. सी. सी.४२५; चोटकाऊ विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (२०२२) एस. सी. सी. ऑनलाईन १३१३; मृणाल दास विरुद्ध त्रिपुरा राज्य (२०११) ९ एस. सी. सी. ४७९:[२०११] १४ एस. सी. आर. ४११ ; रोहताश कुमार विरुद्ध हरियाणा राज्य (२०१३) १४ एससीसी ४३४ :[२०१३] ३ एससीआर ८८४ ; भगवान जगन्नाथ मरकाड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (२०१६) १० एससीसी ५३७ :[२०१६] ५ एस. सी. आर. ४५२ ; करण सिंग वि. स्टेट

ऑफ उत्तर प्रदेश (२०२२) ६ एस. सी. सी. ५२ ; करुणाकरन वि. राज्य तामिळनाडू (१९७६) १ एस. सी. सी. ४३४ : [१९७६] २ एससीआर ७०८ ; साधुराम विरुद्ध राजस्थान राज्य (२००३) ११ एस. सी. सी. ३३१ ; भगवान जगन्नाथ मरकाड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (२०१६) १० एससीसी ५३७ :[२०१६] ५ एस. सी. आर. ४५२; गोपाल रेड्डी विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य (१९७९) १ एस. सी. सी. ३५५ :[१९७९]; अ‍ॅटली वि. स्टेट ऑफ यू. पी. ए. आय. आर. १९५५ एस. सी. ८०७ ; गुरुदत्त पाठक वि. महाराष्ट्र राज्य (१९८४) ४ एस.सी.सी. ११६:[१९८५] १ एस. सी. आर. ८८; कलामणी टेक्स वि. पी. बालसुब्रमण्यम (२०२१) ५ एस. सी. सी. २८३ ; भजन सिंग @हर्भजन सिंग वि.हरियाणा राज्य (२०११) ७ एस. सी. सी. ४२१:[२०११] ७ एससीआर १; ९६८ सर्वोच्च न्यायालय अहवाल [२०२३] २ एस. सी. आर; जगदीश वि. हरियाणा राज्य (२०१९) ७ एससीसी ७११:[२०१९]११ एस. सी. आर. २२; हरबंस कौर विरुद्ध हरियाणा राज्य (२००५)९ एस. सी. सी. १९५ :[२००५] २ एससीआर ४५०; भास्करराव वि.

महाराष्ट्र राज्य (२०१८) ६ एससीसी ५९१: [२०१८] ४ एससीआर ७५१ ;राजेश यादव विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य २०२२ एस. सी. सी. ऑनलाईन १५०; राजस्थान राज्य वि. मदन (२०१९) १३ एससीसी ६५३ ;उल्लेख केला आहे.

प्रकरण कायदा संदर्भ

[२०११] १४ एस. सी. आर. ४११ चा संदर्भ परिच्छेद १७.१ (सी)

[२०१३] ३ एस. सी. आर. ८८४ चा संदर्भ परिच्छेद १७.२

[२०१६] ५ एस. सी. आर. ४५२ चा संदर्भ परिच्छेद १७.२

[१९७६] २ एस. सी. आर. ७०८ चा संदर्भ परिच्छेद १७.३

[२०१६] ५ एस. सी. आर. ४५२ चा संदर्भ परिच्छेद १७.४

[१९७७९] २ एस. सी. आर. ३६३ चा संदर्भ परिच्छेद १७.५

[२०१५] १३ एस. सी. आर. ११३१ चा संदर्भ परिच्छेद १७.६

[१९९४] ३ एस. सी. आर. ५९२ चा संदर्भ परिच्छेद १७.६

[१९८९] १ एस. सी. आर. १३० चा संदर्भ परिच्छेद १७.८

[१९६४] एस. सी. आर. १३३ चा संदर्भ परिच्छेद १७.८

[१९८५] १ एस. सी. आर. ८८ २०१० परिच्छेद १७.१० चा संदर्भ

[2011] 7 एससीआर 1 पॅरा 20 चा संदर्भ देते

[2019] 11 एससीआर 22 चा संदर्भ परिच्छेद 23

[2005] 2 एससीआर 450 चा संदर्भ परिच्छेद 25

[2018] 4 एससीआर 751 परिच्छेद 25 चा संदर्भ देते

फौजदारी अपील क्रमांक ११०९-१११०

कर्नाटक उच्च न्यायालयाच्या २०.११.२००९ तारखेच्या निकाल आणि आदेशावरून, फौजदारी अपील क्रमांका मध्ये धारवाड येथील सर्किट खंडपीठाने. २००६ चे ५४६ आणि ५९९.सोबत. सीआरएल. अ. २०११ च्या १२२९,१२३०,२०१२ च्या २१३ आणि २०१३ च्या ६८२.

नागमुथू विरुद्ध, डॉ. के. राधाकृष्णन, वरिष्ठ अधिवक्ता, रामेश्वर प्रसाद गोयल, सी. एम. अंगडी, मनीष गोस्वामी, एम. वेंकटेशुलु, मनीषा चावा, हिमानी पांडे, वैरावन, रजनी के. प्रसाद, बी. कृष्ण प्रसाद, एन. अन्नपूरानी, सुनीता सिंग, आभा आर. शर्मा, अपीलकर्त्यांसाठी अधिवक्ता.

शुभ्रांशु पाधी, विशाल बंशल, सुश्री राजेशवारी शंकर, नीरोप सुकृती, मोहम्मद. ओवैस, विरुद्ध एन. रघुपती, मनेन्द्र पाल गुप्ता, प्रतिवादीचे वकील.

न्यायालयाचा निर्णय **संजय करोल जे**. सी. यांनी दिला.

1) या एकमेव प्रत्यक्षदर्शी साक्षिदार क्रमांक -१) यांकप्पा पंचगवीची साक्ष विश्वासार्हतेस पात्र आहे की नाही हे तपासण्यास एकाच वेळी बांधील असल्याने, एकट्या साक्षीदाराच्या साक्षीच्या आधारे आठ पुरुषांना आजीवन तुरुंगवास भोगण्याची परवानगी दिली जाऊ शकते की नाही हा विचार करण्यासाठी उद्भवणारा एकमेव मुद्दा आहे; तो विश्वासार्ह आहे का?; त्याने प्रामाणिकपणे पदच्युत केले आहे का?त्याची साक्ष विश्वासार्ह आहे आणि अलंकार, सुधारणा किंवा भौतिक विसंगतींपासून मुक्त आहे जेणेकरून ती अस्थिर किंवा संशयास्पद होईल?आणि फिर्यादी पक्षाने सर्व आरोपी व्यक्तींविरुद्ध आपला खटला वाजवी संशयाच्या पलीकडे स्थापित केला आहे की नाही?हे सर्व आपल्याला तपासण्याचे आवाहन केले जाते.

2. जमाखंडी तालुक्यातील काल्टीप्पी गावात एका सत्यप्पाची दिवसाढवळ्या हत्या झाल्याचे आढळून आले हे वादातीत नाही. सदर घटनेच्या संदर्भात, त्याच दिवशी, म्हणजे १३.०८.२००४ रोजी दुपारी ४.०० वाजता हे देखील वादातीत नाही. तेरदल पोलीस स्टेशन, जिल्हा बागलकोट, कर्नाटक येथे तक्रार दाखल करण्यात आली. तपास करणारे तपासी अधिकारी श्री हणमप्पा संगप्पा केरी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक-३२) हे घटनास्थळी

पोहोचले आणि प्राथमिक चौकशी करून तपास करून मृतदेह ताब्यात घेऊन शवविच्छेदनासाठी पाठवला हेही वादातीत नाही. डॉ शब्बीर पटेल,अभियोग साक्षीदार क्रमांक-२७ . शवविच्छेदन अहवाल (एक्स .पी-२५) या तज्ञाने योग्यरित्या सिद्ध केला आहे, मृत व्यक्तीच्या शरीराच्या विविध महत्वाच्या भागांवर २१ चाकूने जखमा झाल्या असल्याचे सिद्ध करते. अनेक जखमा गंभीर स्वरूपाच्या, धारदार शस्त्रामुळे झाल्या होत्या. ते शरीराच्या सर्व महत्वाच्या भागांवर असल्याने मृताचा मृत्यू झाला. येथे फक्त, या न्यायालयाच्या लक्षात येते की, या गुन्ह्याच्या संबंधात, ट्रायल कोर्टाने रामाप्पा (आरोपी क्र. १), शंकर (आरोपी क्र. २), कृष्णप्पा (आरोपी क्र. ३) या आठही आरोपींना दोषी ठरवले आहे. , गुलाप्पा गावप्पा कारीगर ९७० सर्वोच्च न्यायालय अहवाल [२०२३] २ एस. सी. आर. (आरोपी क्रमांक ४), बीरप्पा (आरोपी क्रमांक ५), रावासाहेब लक्ष्मण पाटील (आरोपी क्रमांक ६), यांकप्पा शिवप्पा नाईक (आरोपी क्रमांक ७) आणि परप्पा @गुलप्पा (आरोपी क्रमांक ८) यांनी मृत व्यक्तीची वेगवेगळ्या शस्त्रांनी म्हणजेच जांबिया/जांबे (धारदार शस्त्र), बटन चाकू वापरून हत्या केल्याबद्दल. मिरचीची पूड देखील हल्ल्याचे शस्त्र म्हणून वापरली जात असे.

3.खटल्याच्या न्यायालयाच्या विचारपूर्वक दृष्टिकोनातून, फिर्यादीचे बहुतेक साक्षीदार (३२ संख्येने) अभोया पक्ष्याला विरोधक होऊनही, अभोयाग साक्षिदा क्रमांक .-१ च्या निर्विवाद साक्षीद्वारे, विरोधी साक्षीदार, म्हणजे शासप्पा रेड्डी (अभोया साक्षिदा क्रमांक -७) यांच्या साक्षीच्या निर्विवाद भागाद्वारे समर्थित फिर्यादीचा खटला वाजवी संशयाच्या पलीकडे स्थापित झाला. त्यामुळे, मूळकोर्टाने आरोपींना दोषी ठरवले आणि खाली दिलेल्या सारणीबद्ध स्वरूपात दर्शविल्याप्रमाणे त्यांना तुरुंगवासाची शिक्षा सुनावली. सी. डी. (ए-४) (ए-६) ई. (ए-७) एफ. सर्व आरोपी व्यक्तींसाठी समान शिक्षा, एकाच वेळी चालविण्यासाठी देण्यात आली होती.

<table>
<tr><th>अनु. क्रमांक</th><th>नाव</th><th>आयपीसी 1860 अंतर्गत कोणती शिक्षा सुनावण्यात आली</th></tr>
<tr><td>1</td><td>रामाप्पा (आरोपी क्र. १),</td><td rowspan="4">१४३- ६ महिने साधी कैद व प्रत्येकी ५००/- रुपये दंड
147- ६ महिने साधी कैद व प्रत्येकी ५००/- रुपये दंड
148- 12 महिने साधी कैद व</td></tr>
<tr><td>2</td><td>शंकर (आरोपी क्र. २),</td></tr>
<tr><td>3</td><td>कृष्णप्पा (आरोपी क्र. ३)</td></tr>
<tr><td>4</td><td>गुलाप्पा गावप्पा कारीगर (आरोपी क्रमांक ४),</td></tr>
</table>

5	बीरप्पा (आरोपी क्रमांक ५),	प्रत्येकी 1000/- रुपये दंड
6	रावासाहेब लक्ष्मण पाटील (आरोपी क्रमांक ६),	504- 12 महिने साधी कैद व प्रत्येकी 1000/- रुपये दंड
7	शिवप्पा नाईक (आरोपी क्रमांक ७) आणि	302- जन्मठेप आणि प्रत्येकी 1000 रुपये दंड
8	परप्पा @गुलप्पा (आरोपी क्रमांक ८)	

4. उच्च न्यायालयाने, खटल्याच्या न्यायालयाने सादर केलेल्या कारणांशी आणि निष्कर्षांशी सहमती दर्शविताना, जमीन/सीमा वादाच्या संबंध पक्षांमधील पूर्वीच्या वैमनस्यपूर्णतेच्या वस्तुस्थितीची देखील दखल घेतली.

५ . आमच्यासमोर केवळ तीन आरोपींनी, म्हणजे (१) रावासाहेब @रावासाहेबगौडा (ए-६), (२) यांकप्पा शिवप्पा नायक (ए-७) आणि (३) परप्पा @गुलप्पा (ए-८) यांनी विशेष रजेद्वारे या दोन याचिकांच्या माध्यमातून या निकालावर हल्ला केला आहे. एच. रावसाहिब

@रावसाहिबगौडा इत्यादी. विरुद्ध राज्य ऑफ ९७१ कर्नाटका [संजय करोल जे.]

६. थोडक्यात, आपण सारांशित करू शकतो की मृत व्यक्तीचा मृत्यू धारदार शस्त्रांनी केलेल्या अनेक जखमांमुळे झाला.संक्षिप्ततेसाठी, आधीच वर नमूद केल्याप्रमाणे, मृत व्यक्तीला शरीराच्या वेगवेगळ्या भागांवर झालेल्या जखमा आणि कापलेल्या जखमांची पुनरावृत्ती करण्याची गरज नाही.घटनास्थळावरील बहुतांश साक्षीदारांनी किंवा घटनेच्या आधीच्या किंवा घटनेकडे नेणाऱ्या साक्षीदारांनी फिर्यादीचे समर्थन केलेले नाही.तथापि, याचा अर्थ असा नाही की या सर्व साक्षीदारांची साक्ष आपोआप फेटाळली जाईल आणि स्वाभाविकपणे आरोपींची निर्दोष मुक्तता होईल.

७.भारतीय राज्यघटनेच्या कलम १३६ अंतर्गत असलेल्या अधिकाराचा वापर करताना, हे न्यायालय सामान्यतः अतिशय विशेष परिस्थितीत किंवा खालील न्यायालयांनी केलेल्या गंभीर त्रुटीच्या बाबतीत वगळता वस्तुस्थितीच्या समवर्ती निष्कर्षांमध्ये हस्तक्षेप करणार नाही. केवळ जेव्हा उच्च न्यायालय 'भीतीदायक परिस्थिती' आणि 'सिद्ध तथ्यां' कडे दुर्लक्ष करते किंवा दुर्लक्ष करते किंवा 'फौजदारी न्यायशास्त्राच्या सुस्थापित तत्त्वांचे उल्लंघन आणि गैरवापर करते' किंवा आरोपी व्यक्तींना संशयाचा लाभ देण्यास नकार देते,

तेव्हाच हे न्यायालय कायदेशीररित्या चुकीचे निर्णय सुधारण्यासाठी पाऊल उचलेल.अर्थात, निष्कर्षांशी छेडछाड करण्यासाठी सक्तीची परिस्थिती असेल आणि आरोपी निर्दोष/दोषी असतील, तोपर्यंत आपण केवळ वेगळ्या निष्कर्षावर पोहोचू शकू या कारणासाठी हस्तक्षेप करू नये. निःसंशयपणे, समवर्ती स्वरूपाच्या दोषसिद्धीच्या निष्कर्षांमध्ये हस्तक्षेप करण्याच्या मर्यादा आहेत. निसर्गात समवर्ती.

८.आम्ही परिस्थितीजन्य पुराव्याचे प्रकरण हाताळत नाही. येथे, पुरावा गुन्ह्याच्या संबंधित आणि त्याचे कारण दोन्हीशी भेट संबंधित आहे.

९.या मितीला , आपण आरोपी आणि मृत व्यक्ती, जे दूरचे चुलत भाऊ होते, यांच्यातील नातेसंबंध नोंदवू शकतो. दोन्ही पक्षांकडे एकमेकांच्या शेजारील जमिनी होत्या. मृत (सत्यप्पा) हा यनकप्पा पंचगवीचा (अभियोग साक्षीदार - १) खरा भाऊ आहे. आरोपी क्रमांक -१ आणि ५ हे आरोपी क्रमांक १ चे खरे भाऊ आहेत आणि आरोपी आयडी२ आणि ३ हे आरोपी क्रमांक १ चे मुलगे आहेत. आरोपी क्रमांक १ ते ८ हे सर्व आरोपी क्रमांक १ ते ५ चे नातेवाईक आहेत.साक्षीदारांच्या, विशेषतः अभियोग साक्षीदार क्रमांक -१ च्या साक्षीमध्ये हे समोर आले आहे, जे या मर्यादेपर्यंत निर्विवाद आहे की बैलगाडी मार्गाच्या वापराबाबत विरोधी पक्षांमध्ये वाद होता. या संबंध

घटनेच्या सहा महिन्यांपूर्वी आरोपी क्रमांक १ ने त्या संदर्भात तक्रार दाखल केली तेव्हा भांडण झाले होते. कुटुंबातील/गावातील वडिलधाऱ्यांच्या हस्तक्षेप करून तो वाद मिटवण्यात आला. पण तरीही, कथितपणे, उक्त साक्षीदाराच्या विधानानुसार, वाद सुरूच राहिला.सासप्पा रेड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -७) जो पक्षांचा नातेवाईक देखील आहे, त्याने सुरुवातीला मृत सत्यप्पा आणि आरोपी यांच्यात कोणताही वाद नसल्याचे सांगितले असले तरी त्याच श्वासात स्पष्ट केले की, घटनेच्या १५ दिवस आधी जमिनीच्या विषयावरून वाद निर्माण झाला होता आणि "माझ्या सल्ल्यानुसार आरोपी क्रमांक १ रामप्पाने सत्यप्पाला रस्ता दिला नाही".पांडप्पा सिदारेड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -८) हा देखील जमिनीच्या संबंध पक्षांमधील वादाची वस्तुस्थिती मांडतो. अशा प्रकारे, आमच्या मते, अंतर्गत वादाच्या तथ्याच्या संबंधात खालील न्यायालयांचे निष्कर्ष नोंदवलेल्या साहित्यातून किंवा फिर्यादीच्या नेतृत्वाखालील पुराव्याच्या चुकीच्या मूल्यांकनातून घेतले जात नाहीत असे म्हटले जाऊ शकत नाही.

१०.पुढील प्रश्न जो विचारार्थ उद्भवतो तो म्हणजे गुन्हा कोणी आणि कोणत्या पद्धतीने केला. खालच्या न्यायालयांनी एकाच वेळी, अभियोग साक्षीदार

क्रमांक -१ च्या साक्षीचे पूर्णपणे अवलोकन केले आहे, आरोपींनी वर नमूद केलेल्या वेगवेगळ्या शस्त्रांचा वापर करून गुन्हा केले असल्याचे आढळले आहे.

११.अधिक तपशीलवर सांगताना, अभियोग साक्षीदार क्रमांक .-१ ची साक्ष पाहिल्यानंतर, अस लक्षात येते की त्याने अपदस्थ केले आहे की त्या दुर्दैवी दिवशी, म्हणजे तो आणि मृत व्यक्ती दोघेही तेरडाल नावाच्या ठिकाणी भेटले होते, जिथे मृत व्यक्तीने त्याला ग्रामीण बँकेच्या सासलट्टी शाखेतून काढलेली आयडी २०००/- रक्कम दिली होती. चारा खरेदी केल्यानंतर मृत व्यक्ती सायकलवरून कल्टीप्पी गावाकडे (त्याच्या राहण्याचे ठिकाण) परतू लागला. हा साक्षीदार अशोक मारेगुड्डी (अभियोग साक्षिदा क्रमांक -१९) या मोटार चालकासह त्याचा पाठलाग करू लागला.वाटेत, दुपारी २ वाजून ४५ मिनिटांच्या सुमारास साक्षीदाराला सर्व आरोपी (आरोपी क्रमांक १ ते ८), जे जाली कांतीच्या झाडांमध्ये लपलेले होते, मृताकडे धावताना दिसले. आरोपी क्रमांक .२ आणि ८ यांनी शिवीगाळ करण्यास सुरुवात केली की 'सत्य सुलेमागणे निन्नू कोंडू हकूत तेवे सापडला' (एका वेश्याचा मुला , आम्ही तुला ठार मारू). त्यांना पाहून मृत व्यक्ती आपली सायकल सोडून घटनास्थळावरून पळून जाऊ लागला आणि सर्व आरोपी त्याचा पाठलाग

करत होते.त्यानंतर, आरोपी क्रमांक ८ परप्पा @गुलप्पा याने मृताच्या चेहऱ्यावर मिरचीची पूड फेकली; आरोपी क्रमांक .१ आणि २ ने मृताच्या मानेच्या डाव्या बाजूला आणि छातीवर जांबिया/जांबेने वार केले; आरोपी क्रमांक. ३ ते ७ यांनी शरीराच्या विविध भागांवर बटन चाकूने वार केले, ज्यामुळे मृत व्यक्तीचा जागीच मृत्यू झाला. त्यानंतर लगेचच आरोपी गोलाभवी गावाकडे पळून गेले.जेव्हा शासप्पा रेड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -७), पंडप्पा सिदारेड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -८), श्रीशैल (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -११) आणि रामप्पा (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -१२) घटनास्थळी पोहोचले तेव्हा साक्षीदार मदतीसाठी ओरडला. तसेच, लकावा सिद्दापूर (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -९) आणि सुशीलावा (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -१३) हे शेजारील जमीनमालकआले. त्यांनी हनमंत भीमप्पा रेड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -२४) या वकिलामार्फत तक्रार दाखल करून घेतली आणि ते अशिक्षित असल्याने त्यांनी त्यांच्या अंगठ्याचा ठसा लावला आणि पोलिसांकडे तक्रार दाखल केली.

१२.केवळ, आम्ही नोंद करू शकतो की घटनास्थळावरील आरोपींच्या उपस्थितीवर त्यांच्यापैकी कोणीही आक्षेप घेतला नाही. हे आपण केवळ त्यांच्या साक्षीदारांच्या उलटतपासणीवरून नव्हे तर यापुढे आपल्याला लक्षात

येईल त्याप्रमाणे, साक्षीदारांच्या साक्षीद्वारे नोंदवले गेले आहे, ज्यांनी आरोपींनी मृत व्यक्तीला मारहाण केल्याच्या मुद्द्यावर फिर्यादीचे समर्थन न करता, या संदर्भात समर्थन केले आहे.पीडब्लू-1 च्या साक्षीच्या उलटतपासणीचा भाग पाहिल्यावर सर्व आरोपी जागीच झाडांमध्ये लपलेले असल्याचे निर्विवादपणे उघड होते. या साक्षीदाराची मोठ्या प्रमाणावर उलटतपासणी होऊनही, आरोपींनी मृत व्यक्तीला पकडले आणि त्याच्या व्यक्तीला गंभीर दुखापत केली या परिणामाच्या त्याच्या साक्षीशी सुसंगत आहे.त्याला पळून जाण्यापासून रोखण्यासाठी आरोपींनी मिरची पूडचा शस्त्र म्हणून वापर केला आणि त्याला जमिनीवर ढकलले. मात्र, मृत व्यक्ती खाली पडल्यानंतर आरोपींपैकी कोणत्या व्यक्तीने त्याच्यावर हल्ला केला हे साक्षीदाराला स्पष्ट नाही, परंतु नंतर त्यांच्यापैकी प्रत्येकाने बजावलेल्या भूमिकेबद्दल तो स्पष्ट आहे.

१३. अभियोग साक्षीदार क्रमांक .-7 ने फितूर साक्षीदार असूनही, त्याच्या निर्विवाद साक्षीत आरोपी क्रमांक. १ ,२ आणि ३ यांची घटनास्थळी उपस्थिती नोंदवली आहे. या घटनेनंतर लगेचच ते गोलाभवी गावाकडे पळताना दिसले. पुढे त्याच्या लक्षात आले की मृत व्यक्तीला अनेक जखमा झाल्या आहेत आणि त्याच्या शरीरावर मिरचीची पूड देखील सापडली

आहे.यमितीलाच आपण नोंदवू शकतो की लक्कप्पा सिद्धपूर (अभियोग साक्षीदार क्रमांक.९) आणि अशोक मारेगुड्डी (अभियोग साक्षीदार क्रमांक -१९) हे न्यायालयात वैमनस्यपूर्ण झाले असले तरी, खरे तर त्यांनी पोलिसांसमोर अशाच प्रकारची विधाने केली होती, ज्याचा त्यांना सामना करावा लागला होता, जी वस्तुस्थिती, कोणत्याही परिस्थितीत, इतर फिर्यादी साक्षीदारांद्वारे सिद्ध होते.

१४.वरील बाबी लक्षात घेता, एकमेव प्रत्यक्षदर्शी अभियोग साक्षीदार क्रमांक -1 याची साक्ष विश्वासार्ह, सत्यवादी आणि विश्वासार्ह असण्याविषयीच्या प्रश्नांची उत्तरे होकारार्थी दिली जातात.

१५.एकाच प्रत्यक्षदर्शीची साक्ष सर्व आठही व्यक्तींना आजीवन तुरुंगात टाकण्यासाठी पुरेशी आहे की नाही, या कायद्याच्या मुद्द्याचे उत्तर देण्यासाठी, आपण वकील संगात सादर केलेल्या मुद्यांवर विचार केला पाहिजे.

१६.असे म्हटले जाते की साक्षीदारांची संख्या नव्हे तर गुणवत्ता महत्त्वाची आहे आणि अभियोग साक्षीदार क्रमांक -१ हा मृत व्यक्तीचा भाऊ असल्याने स्वारस्य असलेला साक्षीदार आहे आणि त्याचे विधान स्वाभाविकपणे नाही. दोन संभाव्य आवृत्त्यांच्या उपस्थितीत, या न्यायालयाने अलीकडेच दिलेल्या

विश्वासार्ह 'किंवा' उत्कृष्ट गुणवत्तेची ', आरोपीला अनुकूल असलेली आवृत्ती घेणे आवश्यक आहे.

त्यांच्या कथनाच्या समर्थनार्थ, विद्वान ज्येष्ठ वकील अवलंबून असतात प्रामुख्याने मरुदनाल ऑगस्टी विरुद्ध केरळ राज्य (१९८०) ४ एस. सी. सी. ४२५ , विशेषतः ज्या भागात विद्वत्तापूर्ण खंडपीठाने नोंदवले आहे की एफ. आय. आर. एक्सप्रेस डिलिव्हरीद्वारे पाठवण्यात आला असला तरी दंडाधिकाऱ्यांपर्यंत पोहोचण्यास २९ तासांचा विलंब हा 'गंभीर आजार' आहे; आणि चोटकाऊ वि. मधील अलीकडील निकाल. उत्तर प्रदेश राज्य (२०२२) एस. सी. सी. ऑनलाईन १३१३ . दंडाधिकाऱ्यांपर्यंत एफ. आय. आर. पोहोचण्यास विलंब होत आहे हे सिद्ध करण्यासाठी या दोन्ही प्रकरणांचा हवाला देण्यात आला आहे.

१७.या न्यायालयाने अनेक प्रसंगी समान स्वरूपाच्या प्रकरणांचा विचार केला आहे आणि अशा विचारातून प्रकरणांचा निर्णय घेताना विविध तत्त्वे समोर आली आहेत.तात्काळ निर्णय घेण्यासाठी आवश्यक असलेली काही तत्त्वे अशी आहेत -

१७.१ वैमनस्यपूर्ण साक्षीदाराचा पुरावाः

अ) गुन्हेगारीच्या संदर्भात वैमनस्यपूर्ण साक्षीदाराच्या पुराव्याचा पुष्टीकृत भाग स्वीकारार्ह आहे.

केवळ एफ. आय. आर. मधील विधानापासून विचलन असल्यामुळे साक्षीदाराच्या विधानांना पूर्णपणे अविश्वसनीय म्हटले जाऊ शकत नाही.

ब) वैमनस्यपूर्ण साक्षीदाराचा पुरावा दोषसिद्धीचा आधार बनू शकतो.

क) प्रत्यक्षदर्शींच्या पुराव्याचे कौतुक करण्याचे सामान्य तत्त्व असे आहे की जेव्हा एखाद्या खटल्यात मोठ्या संख्येने गुन्हेगारांचा समावेश असतो, तेव्हा सावधगिरीचा उपाय म्हणून न्यायालयाने किमान आणखी दोन साक्षीदारांकडून पुष्टी मागणे आवश्यक आहे, परंतु नेहमीच नाही.असे असले तरी, साक्षीदारांच्या संख्येपेक्षा गुणवत्ता हे तत्त्व आहे.[मृणाल दास विरुद्ध त्रिपुरा राज्य (२०११) ९ एस. सी. सी. ४७९] १७.

१७.२ संपूर्ण तपासलेल्या पुराव्यांमध्ये सत्याचे प्रतिबिंब असणे आवश्यक आहे.फिर्यादीच्या खटल्याचा पाया हलवू न शकणाऱ्या त्रुटी आणि विसंगतींना न्यायालयाने अनावश्यक महत्त्व देऊ नये.[रोहताशकुमार विरुद्ध

हरियाणा राज्य (२०१३) १४ एस. सी. सी. ४३४; भगवान जगन्नाथ मार्कंड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (२०१६) १० एस. सी. सी. ५३७; आणि करण सिंग विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (२०२२) ६ एस. सी. सी. ५२]

१७.३. एकाच साक्षीदारावर विश्वासः

जर एखादा साक्षीदार पूर्णपणे विश्वासार्ह असेल तर त्यावर आधारित दोषसिद्धी कोणत्याही प्रकारे अशक्त असल्याचे म्हटले जाऊ शकत नाही. [करुणाकरन विरुद्ध तामिळनाडू राज्य (१९७६) 1 एस. सी. सी. ४३४; आणि साधुराम विरुद्ध राजस्थान राज्य (२००३) ११ एस. सी. सी.

१७.४.जवळच्या नातेवाईकाची साक्षः

साक्षीदार जवळचा नातेवाईक असणे हे त्याची साक्ष नाकारण्यासाठी पुरेसे कारण नाही. अगदी "पक्षपाती" किंवा "स्वारस्यपूर्ण" साक्षीदाराच्या यांत्रिक फेटाळणेमुळे न्याय अयशस्वी होऊ शकतो. "युनोमध्ये फाल्सस, ऑम्निबसमध्ये फाल्सस" हे तत्त्व सर्वसाधारणपणे लागू होत नाही. [भगवान जगन्नाथ मरकाड विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (२०१६) १० एस. सी. सी. ५३७].

१७.५. संभाव्यतेची पूर्वपरवानगीः

एखाद्या व्यक्तीला दुहेरी दृष्टिकोनातून उद्भवलेल्या संशयाचा लाभ मिळण्याचा हक्क देण्यासाठी, आरोपीच्या बाजूने संभाव्य दृष्टिकोन त्याच्या विरोधात असलेल्या दृष्टिकोनाइतकाच जवळजवळ वाजवी असणे आवश्यक आहे. [गोपाल रेड्डी विरुद्ध आंध्र प्रदेश राज्य (१९७९) १ एस. सी. सी. ३५५] १७.६ एफ. आय. आर.

१७.६. एफ. आय. आर पाठवण्यास विलंबः

जोपर्यंत गंभीर पूर्वग्रह निर्माण होत नाही, तोपर्यंत दंडाधिकाऱ्यांकडे एफ. आय. आर. पाठवण्यास केवळ विलंब केल्याने फिर्यादीच्या खटल्यावर नकारात्मक परिणाम होणार नाही. [राजस्थान राज्य विरुद्ध दाउद खान (२०१६) २ एस. सी. सी. ६०७] एफ. आय. आर. पूर्व-तारखेच्या किंवा पूर्व-वेळेच्या विरुद्ध बाह्य तपासणीपैकी एक म्हणजे दंडाधिकाऱ्यांकडे पाठवण्याची वेळ किंवा दंडाधिकाऱ्यांनी त्याची पावती.एफ. आय. आर. ची प्रत तातडीने पाठवल्यास एफ. आय. आर. मध्ये कोणतीही हेराफेरी किंवा हस्तक्षेप होणार नाही याची खात्री होते. [मेहराज वि. यू. पी (१९९४) ५ एस. सी. सी. १८८; आणि ओमबीर सिंग विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य. (२०२०) ६ एस. सी. सी. ३७८]

१७.७ शेवटचा पाहिलेला सिद्धांतः

स्वतःहून शेवटचा पाहिलेला सिद्धांत हा विश्वासार्हतेसाठी एक कमकुवत आधार मानला जातो. तथापि, जेव्हा हे इतर घटकांसह जोडले जाते जसे की मृत व्यक्तीला आरोपीबरोबर शेवटचे केव्हा पाहिले गेले होते, मृत व्यक्तीचा मृतदेह मिळण्यासाठी लागणारा वेळ इ. आरोपी पुरावा कायदा, १८७२ च्या कलम १०६ अंतर्गत स्पष्टीकरण देण्यास बांधील आहे. जर त्याने असे केले नाही, किंवा चुकीचे स्पष्टीकरण म्हणून ओळखले जाऊ शकते ते सादर केले किंवा एखादा हेतू स्थापित झाला तर-दोषसिद्धीसाठी सुरक्षितपणे विनंती करणे आरोपी इतर कोणत्याही गृहीतकांची शक्यता बंद करतो, मग त्यावर आधारित दोषसिद्धी होऊ शकते. [सतपाल सिंग विरुद्ध हरियाणा राज्य (२०१८) ६ एस. सी. सी. ६१०; आणि राम गोपाल विरुद्ध एम. पी. राज्य. (२०२३) एस. सी. सी. ऑनलाईन १५८]

१७.८.अनेक आरोपी व्यक्तींचा समावेश असलेली प्रकरणे

तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने, ज्यात आमच्यातील एक (बी. आर. गवई) सदस्य होता,

> **“30.भारतीय दंड संहिता, १८६०-च्या कलम १४९ च्या अर्जासंदर्भात निरीक्षण नोंदवले. भारतीय दंड संहितेचे कलम १४९ हे बेकायदेशीर सभेच्या सदस्यांच्या, त्या सभेच्या समान**

उद्देशावर खटला चालवण्यासाठी केलेल्या कृत्यांसाठी किंवा बेकायदेशीर सभेच्या सदस्यांना त्या उद्देशासाठी खटला चालवण्यासाठी केले जाईल हे माहीत असलेल्या अशा गुन्ह्यांसाठी, प्रत्यावर्ती दायित्व घोषित करते.जर एखादा गुन्हा करण्याच्या समान उद्देशाने बेकायदेशीर सभा आयोजित केली गेली असेल आणि जर तो गुन्हा बेकायदेशीर सभेच्या कोणत्याही सदस्याने त्या उद्देशासाठी खटला चालवताना केला असेल, तर विधानसभेचे सर्व सदस्य त्या गुन्ह्यासाठी अप्रत्यक्षपणे जबाबदार असतील, जरी एक किंवा अधिक, परंतु सर्वांनी गुन्हा केला नसला तरीही.पुन्हा, जर बेकायदेशीर सभेच्या सदस्याने एखादा गुन्हा केला असेल आणि तो गुन्हा असा असेल जो बेकायदेशीर सभेच्या सदस्यांना सामान्य उद्देशाच्या खटल्यात केला जाण्याची शक्यता होती, तर ज्या सदस्याला ते माहित होते तो प्रत्येक सदस्य गुन्ह्यासाठी दोषी असेल. "[हरी विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य २०२१ एस. सी. सी. ऑनलाईन एस. सी. ११३१; शंभू नाथ सिंग विरुद्ध बिहार राज्य, ए. आय. आर. १९६० एस. सी. ७२५]

कृती करणे आणि सक्रिय सहभाग हा गुन्हा करणाऱ्या व्यक्तीचा समान हेतू दर्शवू शकतो, तर बेकायदेशीर मेळाव्यात केवळ उपस्थिती असणे हे कलमांतर्गत अप्रत्यक्षपणे गुन्हेगारी दायित्व वाढवू शकते. [लालजी विरुद्ध. उत्तर प्रदेश राज्य (१९८९) १ एस. सी. सी. ४३७]

जेव्हा एखाद्या प्रकरणात मोठ्या संख्येने हल्लेखोरांचा समावेश असतो तेव्हा साक्षीदाराला अशा प्रत्येक व्यक्तीने त्यात बजावलेल्या भूमिकेचे वर्णन करणे शक्य नसते. प्रत्येक सदस्याचा सहभाग, विशेषतः कोणत्या किंवा कोणत्या कृतीशी संबंधित आहे, हे फिर्यादी पक्षाने सिद्ध करणे आवश्यक नाही. [मसालाटी विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य ए. आय. आर. १९६५ एस. सी. २०२]

१७.९. अपील न्यायालयाचे अधिकारः

अ) अपील न्यायालयाला दोषसिद्धीच्या क्रमानुसार निर्दोष मुक्ततेच्या आदेशात पुराव्याचे कौतुक करण्याचे व्यापक अधिकार आहेत. निष्पापपणाच्या गृहीतकावर स्वार जो खटल्याच्या सर्व टप्प्यांवर चालू राहतो. अशा न्यायालयाने ट्रायल कोर्टाने दिलेल्या निर्णयाला योग्य महत्त्व दिले पाहिजे. [ॲटली विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य ए. आय. आर. १९५५ एस. सी. ८०७]

ब) गुरुदत्त पाठक विरुद्ध. उत्तर प्रदेश राज्य [(२०२१) ६ एस. सी. सी. ११६] गीता देवी विरुद्ध प्रकरणातील निकाल. उत्तर प्रदेश राज्य [२०२२ एस. सी. सी.

ऑनलाईन ५७], या न्यायालयाने या पैलूवरील कायद्याचे कौतुक केले आणि नंतर असे निरीक्षण नोंदवले की उच्च न्यायालयाने, प्रथम अपील न्यायालय असल्याने, नोंदवलेल्या पुराव्यावर चर्चा/पुन्हा कौतुक केले पाहिजे.असे करण्यात अयशस्वी होणे हे प्रकरण विचारार्थ परत पाठवण्यासाठी पुरेसे चांगले कारण आहे.

१७.१०.कलम १३६ अंतर्गत सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकारः

अत्यंत विशेष परिस्थितीच्या अनुपस्थितीत किंवा उच्च न्यायालयाने केलेल्या कायद्याच्या मोठ्या त्रुटींच्या उपस्थितीत, हे न्यायालय खालील न्यायालयांच्या तथ्यांच्या समवर्ती निष्कर्षांमध्ये हस्तक्षेप करत नाही. [शरद.बर्डहिचंद सारडा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (१९८४) ४ एस. सी. सी. ११६]

कलम १३६ अंतर्गत मर्यादा या स्वतः लादलेल्या मर्यादा आहेत, जेथे सामान्यपणे, स्पष्ट त्रुटी किंवा विशेष कायद्याचा विषय असलेल्या निर्णयाच्या

अनुपस्थितीत पुराव्याचे मूल्यांकन केले जाऊ शकत नाही. [कलामणी ग्रंथ विरुद्ध पी. बालसुब्रमण्यम (२०२१) ५ एस. सी. सी.२८३]

१८. अभियोग साक्षिदार क्रमांक .-१ ची विधाने, जी आरोपींच्या संख्येच्या संदर्भात अप्रत्यक्ष आहेत, कोणत्याही प्रकारे दोषसिद्धीसाठी ठोस आधार बनवत नाहीत, म्हणून दोषींना दोषी ठरवण्यात विद्वत्तापूर्ण ट्रायल कोर्ट आणि उच्च न्यायालयाने चूक केली आहे, असे अपीलकर्त्यांचे विद्वान वकील या न्यायालयाकडे म्हणतील.

१९. बारमधील सबमिशन, भौतिक वस्तू आणि प्रकरणाची नोंद तयार करणाऱ्या प्रदर्शनांचा विचार केल्यानंतर, विद्वत्तापूर्ण ट्रायल कोर्टाने असे निरीक्षण नोंदवले की तक्रारदार अभियोग साक्षिदार क्रमांक - १ चा एकमेव पुरावा आणि अभियोग साक्षिदार क्रमांक -७ (एक वैमनस्यपूर्ण साक्षीदार) च्या समर्थन पुराव्याच्या आधारे फिर्यादी पक्षाने आपले प्रकरण वाजवी संशयाच्या पलीकडे सिद्ध केले आहे.हे खालीलप्रमाणे नोंदवले गेलेः

> **"फिर्यादी पक्षाने तक्रारदार आणि वर उल्लेख केलेल्या इतर साक्षीदारांचा स्वीकारार्ह पुरावा सादर करून आरोपी**

व्यक्तींविरुद्धचा आपला खटला सिद्ध केला आहे आणि अशा प्रकारे आरोपी व्यक्ती बेकायदेशीरपणे एकत्र जमणे, प्राणघातक शस्त्रांनी सशस्त्र दंगली करणे आणि त्यांनी मृत सत्यप्पा यांना घाणेरड्या भाषेत शिवीगाळ करणे अशा गुन्ह्यांमध्ये दोषी आढळतात आणि नंतर ते दोषी ठरतात. यांनी मृत सत्यप्पाची हत्या दुपारी ३ वाजता, तेरडाल ते कल्टीप्पीकडे जाणाऱ्या सार्वजनिक रस्त्यावर केली आहे आणि त्यानुसार त्यांना शिक्षा करावी लागेल".

तक्रारीचा मसुदा तयार करण्यासाठी हनमंत भीमप्पा रेड्डी (अभियोग साक्षिदार क्रमांक -२४) यांनी केलेल्या मदतीमुळे त्याच्या विश्वासार्हतेवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित होत नाही, असे नोंदवलेल्या सर्व पुराव्यांचे पूर्ण कौतुक करून उच्च न्यायालयाने या दृष्टिकोनाची पुष्टी केली आहे; अभियोग साक्षिदार क्रमांक-२८ कडे एफआयआर सोपवण्याच्या वेळी कामाच्या वेळा सकाळी ८ ते रात्री ८ पर्यंत असण्याविषयी विसंगती आहे.

२०. दंडाधिकाऱ्यांपर्यंत एफ. आय. आर. पोहोचण्यास विलंब होण्याच्या संदर्भात, कायद्याची निश्चित स्थिती अशी आहे की प्रत्येक विलंब हा पूर्वग्रह दर्शविल्याशिवाय प्रकरणासाठी घातक ठरत नाही [भजन सिंग @हरभजन

सिंग विरुद्ध हरियाणा राज्य (२०११) ७ एस. सी. सी. ४२१]. चोटकाऊ (वर नमूद केलेले) मध्ये असे म्हटले गेले आहे की, "अशा विलंबामुळे तपासावर काय परिणाम होतो आणि तपासाची श्रेयक्षमता देखील पाहणे हे न्यायालयाचे कर्तव्य आहे". तथापि, सध्याच्या प्रकरणात, या तत्त्वावर बारवर अवलंबून असताना, आरोपींबद्दल पूर्वग्रह निर्माण झाल्याचे दर्शविण्यासाठी कोणतेही सादरीकरण केले गेले नाही. पुरेशा पाठिंब्याशिवाय दिलेली विधाने न्यायालयाला प्रभावित करू शकत नाहीत. संबंधित दंडाधिकाऱ्यांकडे एफ. आय. आर. प्राप्त होण्यास उशीर होणे हे देखील फिर्यादी प्रकरणावर अविश्वास ठेवण्याचे कारण असू शकत नाही. तरतुदींचे समान पालन न केल्याचे हे प्रकरण नाही, कोणताही संशय निर्माण करण्यासाठी विलंब हा अतिशयोक्तीपूर्ण नाही. १३.०८.२००४ वर संध्याकाळी ४ वाजून ४५ मिनिटांनी नोंदवलेल्या एफ. आय. आर. साठी ताबडतोब पाठवण्यात आले आणि १ वाजून १५ मिनिटांनी प्राप्त झाले.

२१. केवळ आरोपी क्रमांक २ आणि ४ व्यतिरिक्त कोणाकडूनही वसुली झाली नाही याचा अर्थ असा नाही की इतर गुन्हेगारीच्या ठिकाणी उपस्थित नव्हते; केवळ अनेक साक्षीदार वैमनस्यपूर्ण झाले होते म्हणून, अभियोग साक्षीदार क्रमांक .-१ चा पुरावा नाकारण्यासाठी स्वतःहून आधार देत नाही;

आणि अभियोग साक्षीदार क्रमांक.-१ हा मृत व्यक्तीचा भाऊ आहे आणि म्हणूनच तो स्वारस्यपूर्ण तसेच संधीसाधू साक्षीदार आहे, हे असमर्थनीय सबमिशन आहेत. या पार्श्वभूमीवर श्री. नागमुथू एस. आणि अपीलकर्त्यांची बाजू मांडणारे विद्वान ज्येष्ठ वकील डॉ. के. राधाकृष्णन यांच्या निवेदनात आम्हाला अनुकूलता आढळत नाही, की केवळ एका पुराव्याच्या आधारे आठ व्यक्तींची शिक्षा न्याय्य नाही, विशेषतः जेव्हा प्रत्येक आरोपीला दिलेल्या भूमिकेच्या संदर्भात त्याच्या साक्षीत अस्पष्टता नसते. तक्रारीचा मसुदा तयार करण्यात अभियोग साक्षिदार क्रमांक -२४ ची भूमिका नकारात्मक म्हणून घेतली जाऊ शकत नाही कारण ते केवळ वकील होते आणि म्हणून त्यांनी तपशीलाकडे लक्ष दिले.अभियोग साक्षिदार क्रमांक -१ ने आपल्या तक्रारीत म्हटले आहे की त्याला लिहिता-वाचता येत नाही.ज्या व्यक्तीला तक्रार लिहिण्यासाठी अभियोग साक्षिदार क्रमांक -२४ ला बोलावण्याची भूमिका दिली जाऊ शकते किंवा अभियोग साक्षिदार क्रमांक -१ च्या सूचनेनुसार किंवा पोलिसांनी तयार केलेल्या नोंदींच्या आधारे मसुदा तयार करण्यात विसंगती इतकी तीव्र नाही, हे लक्षात घेता की विशेष रजा याचिकांद्वारे या अपीलांमध्ये आग्रह केलेल्या कारणांना विश्वासार्हता देण्यासाठी ज्या मर्यादित कालावधीत हे सर्व क्रियाकलाप झाले ते लक्षात घेऊन विद्वान सत्र

न्यायाधीशांचा दृष्टिकोन पूर्णपणे चुकीचा किंवा बेकायदेशीर आहे.फिर्यादी खटल्याची उत्पत्ती हादरली किंवा संशयास्पद ठरली असे म्हणता येणार नाही. पोलिस कर्मचाऱ्यांच्या मदतीने याचिकाकर्त्याने नव्हे, तर एका वकिलाने (अभियोगे साक्षिदार के -२४) तक्रारीचा मसुदा तयार केल्याचा आरोप होता. यामुळे फिर्यादी प्रकरणावर शंका निर्माण होते का? आमच्या विचारानुसार, काहीही नाही. कारण, आमच्या लक्षात आले आहे की बचाव पक्षाने घटनास्थळी आपली उपस्थिती मान्य केली आहे आणि स्वतंत्र साक्षीदारांनी प्रत्येक आरोपीला विशिष्ट भूमिका दिली आहे.

हत्या करण्यात आली आहे, हे खालच्या दोन्ही न्यायालयांनी निःसंशयपणे आणि एकाच वेळी सांगितले आहे.त्यानंतर आमच्यासमोर अपीलकर्त्यांनी विशेष परिस्थितीचे अस्तित्व किंवा न्यायालयांनी घेतलेल्या तथ्याच्या विरुद्ध असलेल्या तथ्यांची कोणतीही तितकीच संभाव्य आवृत्ती स्थापित करणे आवश्यक आहे, ज्याला ते आव्हान देऊ इच्छितात.

२३. प्राथमिक निवेदन असे होते की, जास्तीत जास्त आठ लोकांना दोषी ठरवण्यासाठी (आता सहा, ज्यांपैकी दोघांविरुद्धची कारवाई त्यांच्या मृत्यूनंतर कमी झाली आहे) एकट्या साक्षीदारावर अवलंबून राहणे अतिशयोक्ती आहे.अभियोगे साक्षिदार क्रमांक-१ च्या साक्षीच्या सत्यतेवर

महाभियोग चालवण्यासाठी, विद्वान वकील कशाकडे निर्देश करू शकतो या न्यायालयाच्या एका विशिष्ट प्रश्नावर उत्तर असे होते की अनेक बाह्य घटक आणि इतर साक्षीदारांच्या साक्षीदारांकडे पाहताना, विश्वासार्हता नष्ट करणारे घटक उपस्थित आहेत-जे आपल्या मते हस्तक्षेपास पात्र नाहीत.जगदीश विरुद्ध हरियाणा राज्य [(२०१९) ७ एस. सी. सी. ७११] या खटल्यात या न्यायालयाने असमाधानकारक असल्याचे निरीक्षण नोंदवल्यानुसार, वाढीव छाननी आवश्यकतेसाठी, आसपासच्या पुराव्यांना विश्वासार्ह प्रश्नात घ्यावे लागेल, जे ते नव्हते. अभियोग साक्षिदार क्रमांक- ७ ने त्याच्या मुख्य परीक्षेत केलेल्या कबुलीजबाबावर आक्षेप घेण्यात आलेला नाही आणि आधी पाहिल्याप्रमाणे कोणत्याही आरोपीच्या उपस्थितीवर आक्षेप घेण्यात आलेला नाही. मृणाल दास (वरील), रोहताश कुमार (वरील), करण सिंग (वरील) आणि करुणाकरन (सुप्रा) मध्ये नमूद केलेली तत्त्वे लक्षात घेता, अभियोग साक्षिदार क्रमांक-१ ची साक्ष निःसंशयपणे आरोपी व्यक्तींच्या शिक्षेचा आधार बनू शकते.

२४. ऐतिहासिक मसालाटी (वरील) मधील निर्णयदेखील आमच्या लक्षात आला आहे, ज्यामध्ये चार विद्वान न्यायाधीशांनी असे म्हटले आहे की फिर्यादीला विशिष्ट व्यक्तींसमोर विशिष्ट कृत्ये सिद्ध करण्याची आवश्यकता

नाही. आरोपींची संख्या किंवा उपस्थिती विवादित नसल्यामुळे, कायद्यानुसार, आम्ही असे म्हणू शकत नाही की खालील न्यायालयांनी दोषींना चुकीच्या पद्धतीने दोषी ठरवले आहे.

२५. अभियोग साक्षिदार क्रमांक -१ हा एक स्वारस्यपूर्ण साक्षीदार आहे, जो मृत व्यक्तीचा भाऊ आहे; तसेच तो एकमेव साक्षीदार असल्याने ज्यावर विद्वत्तापूर्ण ट्रायल कोर्टाद्वारे विश्वास ठेवला जातो, तो निकालांवर प्रश्न उपस्थित करण्यासाठी एक आधार म्हणून आपल्यासमोर ठेवला जातो.हरबंस कौर विरुद्ध हरियाणा राज्य [(२००५) ९ एस. सी. सी. १९५] मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे कायद्याची स्थिती स्पष्ट आहे की केवळ त्याच कारणास्तव जवळच्या नातेवाईकाच्या विधानावर शंका घेणारा कोणताही कायदा नाही. भास्करराव सी. विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य [(२०१८) ६ एस. सी. सी. ५९१] मध्ये सावधगिरीची सूचना देण्यात आली आहे, जी निःसंशयपणे योग्य आहे, परंतु राजेश यादव विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य या प्रकरणातील या न्यायालयाचे निरीक्षणदेखील आपण लक्षात घेऊ शकतो. [२०२२ एस. सी. सी. ऑनलाईन १५०] ज्यामध्ये असे दिसून आले आहेः

> **“३०. पुन्हा एकदा, आम्ही सावधगिरीच्या एका शब्दाचा पुनरुच्चार करतो की, वरील पैलूवर निर्णय घेण्यासाठी ट्रायल**

कोर्ट हे सर्वोत्तम न्यायालय आहे कारण साक्षीदाराच्या मूल्यांकनावर कोणतीही गणितीय गणना किंवा सरळ सूत्र तयार केले जाऊ शकत नाही, कारण सत्याचा प्रवास ट्रायल जजच्या नजरेतून अधिक चांगल्या प्रकारे पाहिला जाऊ शकतो. खरे तर, या कायद्यामागील हाच खरा उद्देश आहे, जो न्यायालयापर्यंत जास्तीत जास्त विवेकबुद्धीचा विस्तार करतो."

२६. आम्ही आधीच निरीक्षण केल्याप्रमाणे, खालील न्यायालयांना अभियोगे साक्षिदार क्रमांक -१ च्या साक्षीवर अविश्वास ठेवण्याचे कोणतेही कारण आढळले नाही. खरं तर, अगदी याच्या अगदी उलट ते त्यावर अवलंबून आहे. भगवान जगन्नाथ मरकड (उपरोक्त), राजस्थान राज्य विरुद्ध मदन [(२०१९) १३ एस. सी. सी. ६५३] मधील मालकी लक्षात घेता, आम्ही या संदर्भात अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाशी सहमत होऊ शकत नाही.

२७. उपरोक्त पार्श्वभूमी लक्षात घेता, सादर केलेल्या मागण्या, कायद्याचे कौतुक आणि विश्लेषण, आम्हाला सध्याचे अपील योग्यतेचा अभाव असल्याचे आढळते आणि त्यामुळे ते फेटाळले जातात. जर आरोपी जामिनावर असतील तर त्यांना संबंधित न्यायालयासमोर त्वरित शरण

येण्याचे निर्देश दिले जातात. प्रलंबित असलेले अर्ज (असल्यास) त्यानुसार निकाली काढले जातील.

अंकित ज्ञान अपील फेटाळले

(सहाय्य : आर्श चौधरी, एलसीआरए)

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x